

سعید احمدی پویا
مشاور ارشد توسعه
کسب و کار و فین تک فنانپ

رویای ایرانی اعتبارسنجی

اطلاعاتی از قبیل شبکه بانکی و اعتباری، اطلاعات اعتباری متقاضیان را در اختیارشان می گذارند. چالش اساسی حوزه اعتبارسنجی در ایران از همین ابتدای کار پیش می آید و آن بحث مالکیت داده ها و اطلاعات است. شبکه بانکی کشور و تامین کنندگان اطلاعات دولتی به بهانه های مختلف، از جمله محرمانگی یا هزینه های صرف شده برای جمع آوری و پردازش داده ها، خود را مالک اطلاعات و داده های مشتریان و متقاضیان می دانند و از ارائه آن به سازمان های دولتی دیگر اجتناب می کنند. در چنین وضعیتی، سر نوشت یک کسب و کار نوآور خصوصی در حوزه اعتبارسنجی مشخص است!

سامانه های به نام مکتنا

پس از ابلاغ «دستورالعمل اجرایی صدور و راهبری کارت خرید اعتباری» در سال ۱۳۸۷ مرکزی به نام «مرکز کنترل و نظارت اعتبارات (مکتنا)» در بانک مرکزی تاسیس شد که وظیفه سنجش اعتبار مشتری قبل از صدور کارت اعتباری و دریافت گزارش های اعتباری از بانک های مختلف را بر عهده گرفت. در ابتدا اهداف مکتنا انجام مفاد دستورالعمل مذکور در حداقل زمان ممکن، راه اندازی بخش گزارش دهی اعتباری برای تسهیلات و اعتبارات و گسترش دامنه اطلاعات ورودی به سایر اطلاعات کاربران در بخش های غیر بانکی و راه اندازی Credit Bureau در ایران بود؛ اما در عمل تنها هدف اول تحقق پیدا کرد. طبق دستورالعمل مذکور، قبل از صدور هر کارت اعتباری از سوی بانک، باید تاییدیه یا کد سامانه مکتنا اخذ شود و تا زمانی که تسهیلات و اعتبارات اخذ شده را تسویه نکند اجازه دریافت تسهیلات و اعتبارات دیگری ندارد و همین موضوع باعث شده تا تعداد بسیار زیادی از مشتریان معتبر شبکه بانکی نتوانند دوباره از مکتنا کد بگیرند و از محصول اعتباری دیگری در شبکه بانکی بهره جویند.

از سوی دیگر، سامانه مکتنا همخوانی کد ملی و مشخصات شناسنامه ای فرد، نبود نام متقاضی کارت اعتباری در لیست سیاه، کنترل رعایت سقف مجاز اعتباری، کنترل رعایت میزان حداکثر تسهیلات قرض الحسنه قابل ارائه به یک شخص در شبکه بانکی کشور مطابق با ضوابط بانک مرکزی و سوابق پرداخت به موقع تعهدات کارت های اعتباری قبلی و فعلی در مهلت مجاز را کنترل می کند؛

ظرف پنج ماه به ۷۳۱ رسید؛ به عبارت دیگر، امتیاز اعتباری در نتیجه مشارکت شخص در چرخه مالی زیست بوم اعتبار و درگیر شدن با کسب و کار اعتباری ارتقا می یابد و نه اجتناب از ریسک های آن!

در زیست بوم اعتباری کشورهای مختلف شخص می تواند با فرایند اعتبارسنجی و بهره گیری از امتیاز اعتباری، کسب و کار و «هویت مالی» خود را احیا کند. فرایند اعتبارسنجی فرایندی بسیار قدیمی است که بعضی پژوهشگران تاریخچه پنج هزار ساله برای آن برآورد می کنند اما گزارش اعتباری، در مفهوم امروزی آن، کمتر از چهار دهه قدمت دارد؛ با این حال در همین بازه زمانی کوتاه به میلیون ها نفر کمک کرده است تا بدون توانایی مالی ویژه و فقط از طریق اعتبارسنجی و با تکیه بر امتیاز اعتباری خویش، به رویای آمریکایی دست پیدا کنند. در اکثر کشورهای جهان مردم با مفهوم «هویت مالی» درگیر هستند و به شدت درک کرده اند که رفتار نادرست در فضای مالی چه آسیب بزرگی به امتیاز اعتباری آنها می زند و آنها حواس شان را جمع می کنند که به دقت و دور از رفتارهای پرخطر مالی، در زیست بوم مالی به کسب و کار بپردازند و می دانند که گزارش های اعتباری در بسیاری از مراحل و تصمیمات مهم زندگی آنها تاثیر گذار است. به عنوان نمونه امتیاز FICO در آمریکا به نوعی «هویت مالی» مردم محسوب می شود و به واقعیتی انکارناپذیر در زندگی روزمره مردم آمریکابدل شده بود.

وضعیت اعتبارسنجی در ایران

با بررسی جایگاه اعتبارسنجی در ایران به فاصله بسیار با وضعیت جهانی اعتبارسنجی در کسب و کارهایی خواهید برد. در سایر کشورهای دنیا شرکت های خصوصی وظیفه اعتبارسنجی را بر عهده می گیرند و با سرمایه گذاری و توسعه محصولات اعتبارسنجی، سعی در ارائه محصولات مطمئن، با تضمین ریسک اعتباری پایین، به کسب و کارها دارند. از سوی دیگر، منابع

ده سال پیش بود که Latoya Scott اعلام ورشکستگی کرد و با ۹۵ هزار دلار بدهی که بیش از ۳۶ هزار دلار آن بدهی کارت اعتباری بود، به امتیاز اعتباری در حدود ۵۰۰ رسید و دیگر هیچ آمیدی برای بازگشت به فضای کسب و کار نداشت. پس از تسویه شدن اکثر بدهی هایش در فرایند ورشکستگی، هفت هزار دلار وام خودرو و در حدود تقریبی پنج هزار دلار وام دانشجویی باقی ماند. او مصمم بود که اشتباهات خودش را تکرار نکند و کسب و کاری تازه آغاز کند. او به دقت اقساط ماهانه هر دو وام خود را در زمان مقرر شده، بدون حتی یک روز تاخیر پرداخت کرد. امتیاز اعتباری او فقط با گذشت ۱۸ ماه پس از ورشکستگی به بالاتر از ۷۰۰ رسید! پرداخت منظم اقساط وام و عدم تقاضای خطوط اعتباری جدید به مدت دو سال به اسکات کمک کرد تا سریع اعتبار خودش را احیا کند. دو سال پس از اعلام ورشکستگی، او و همسر جدیدش (!) خانه ای تازه خریدند و کابوس ورشکستگی و نابود شدن آینده مالی از زندگی اسکات رخت بربست و پر از انرژی در پی کسب و کار تازه، از زندگی جدیدش لذت می برد. اسکات با بازگرداندن امتیاز اعتباری خودش، توانست دوباره «هویت مالی» جدیدی به دست آورد. از سوی دیگر، Jeff Ros برنامه ریز مالی شرکت Good Financial Cents کارآموز تابستانی خود را موظف کرد تا در فرایند تحقیق برای نوشتن کتابی درباره امتیازات اعتباری به او کمک کند. هنگام تکمیل فرایند تحقیق، کارآموز امتیاز خودش را محاسبه کرد. وقتی فهمید امتیازش فقط ۶۲۱ است شوکه شد. والدین کارآموز بسیار به او در مورد خطرات کارت های اعتباری هشدار داده بودند و او از آنها به طور کامل اجتناب کرده بود. فقدان اطلاعات اعتباری درباره کارآموز سبب شده بود که امتیاز اعتباری او در حد مطلوب نباشد. کارآموز به توصیه جف رز، یک کارت اعتباری درخواست کرد و هر ماه اقساط و مطالبات اعتباری خودش را در زمان مقرر پرداخت کرد. امتیاز اعتباری کارآموز

بررسی و کنترل این شاخص‌ها در مکتا نتوانست شبکه بانکی را برای تخصیص اعتبار بدون نیاز به وثایق و تضامین متقاعد سازد و اخذ کد مکتا هم به تامین وثایق و تضامین لازم برای اخذ اعتبار افزوده و تجربه مشتری در دریافت اعتبار پیچیده‌تر شد.

نظام جامع سنجش اعتبار

بسیاری راه‌حل‌گره کور اعتبار سنجی را در تشکیل «نظام جامع سنجش اعتبار» می‌دانستند که مرکز مستقلی برای فراهم کردن اطلاعات جامع و کامل مالی و اعتباری استفاده‌کنندگان تسهیلات و اعتبارات است. داده‌های گردآوری‌شده برای سه گروه قابل بهره‌برداری است: دسته اول برای اعتبار دهندگان به منظور گرفتن تصمیم‌های بهتر در مورد محاسبه ریسک اعتباری و بازاریابی و اعطای تسهیلات جدید به متقاضیان اعتبار؛ دسته دوم برای مصرف‌کنندگان و کسب و کارها به منظور دستیابی به تسهیلات بیشتر و مناسب‌تر؛ و دسته سوم دولت و بانک مرکزی به منظور مدیریت بهینه بازار اعتبارات و تسهیلات.

خدمات یک مرکز سنجش اعتبار می‌تواند مورد استفاده بانک‌ها، موسسات مالی و اعتباری، شرکت‌های لیزینگ، شرکت‌های بیمه، شرکت‌های خدمات عمومی و همچنین شرکت‌های مخابراتی یعنی تلفن‌های ثابت و همراه قرار گیرد. این شرکت‌ها از امتیاز اعتباری به دو منظور استفاده می‌کنند: نخست از آن برای کاهش ریسک در عملیات اعتباری خود بهره می‌گیرند. این شرکت‌ها سقف اعتبار پایین‌تری برای افرادی که ریسک بیشتری دارند (با احتمال عدم بازپرداخت به‌موقع بدهی بالا) تخصیص می‌دهند.

شکل‌گیری «نظام جامع سنجش اعتبار» در ایران با دولت دوازدهم در آخرین روز شهریور ماه ۱۳۹۸ کلید خورد و «آیین‌نامه نظام سنجش اعتبار» ابلاغ شد. در این آیین‌نامه موسسات مالی و اعتباری ملزم شده‌اند که قبل از اعطای تسهیلات و ایجاد تعهدات، از شرکت‌های اعتبار سنجی دارای مجوز از بانک مرکزی، گزارش اعتباری دریافت کنند؛ این در حالی است که استفاده از گزارش اعتباری نافی مسئولیت موسسه مالی و اعتباری در بررسی دقیق اهلیت اعتباری متقاضی اعتبارات و تسهیلات نخواهد بود.

پس از ابلاغ آیین‌نامه مذکور، «شرکت مشاوره رتبه‌بندی اعتباری ایران» با حمایت وزارت امور اقتصادی و دارایی، نظارت بانک مرکزی و مشارکت بانک‌ها، شرکت‌های بیمه و لیزینگ در آبان‌ماه ۱۳۸۵ تأسیس شد. این شرکت بر اساس «آیین‌نامه نظام سنجش اعتبار»، سامانه

ملی اعتبار سنجی را در نظام بانکی و اعتباری کشور عملیاتی کرد و در حال حاضر با تجمیع اطلاعات دریافتی از بانک مرکزی، موسسات مالی و اعتباری و برخی سازمان‌های دولتی، خدمات گزارش‌گری اعتباری و اعتبار سنجی (امتیاز اعتباری) را در خصوص اشخاص حقیقی و حقوقی ارائه می‌دهد. هدف اصلی شرکت، ایجاد «نظام جامع سنجش اعتبار» و بهبود مدیریت ریسک سیستم اعتباری کشور از طریق ارائه خدمات گزارش اعتباری و اعتبار سنجی اعلام شد و در عمل به دلیل وقوع شش چالش مهم نتوانست به هدف مطلوب خود دست بیابد.

و اما این شش چالش چیست؟

۱) عدم همکاری کامل بانک‌ها و موسسات مالی و اعتباری در تسهیم اطلاعات اعتباری
شاید بتوان گفت مهم‌ترین چالش در راه شکل‌گیری «نظام جامع سنجش اعتبار» عدم همکاری کامل بانک‌ها، و موسسات مالی و اعتباری در تسهیم اطلاعات اعتباری (Credit Information Sharing) است.

در فرایند تسهیم اطلاعات اعتباری، موسسات مالی و اعتباری اطلاعات اعتباری مشتریان خود را به سامانه اعتبار سنجی ارسال می‌کنند. پایه اصلی اعتبار سنجی، داده‌های مالی بر اساس سوابق چک برگشتی و اقساط معوقه تسهیلات دریافتی است. بانک‌ها آخرین به‌روزرسانی این دو قلم اطلاعاتی را اعلام می‌کنند و سوابق تغییرات اعلام نمی‌شود. البته اخیراً در خصوص سوابق تسهیلات دریافتی بهبودهایی صورت گرفته است اما در کل، در صورت رفع سوءاثر چک برگشتی یا پرداخت تسهیلات معوق توسط مشتری، سوابق مربوطه از گزارش اعتباری آنها حذف می‌شود؛ حال آنکه طبق استانداردهای جهانی باید تاریخچه این دو قلم اطلاعاتی و سایر اقلام اطلاعات تسهیلات و اعتبار اشخاص، بین پنج تا هفت سال، حتی پس از پایان اقساط تسهیلات، در سامانه اعتبار سنجی نگهداری شود. علاوه بر موارد فوق، اطلاعات دیگر در حوزه تسهیلات و اعتبار از جمله تاریخ دریافت اولین دسته‌چک، مجموع چک‌های صادر شده تا به امروز، و تعداد پرونده‌های ناقص در حوزه تسهیلات و اعتبار می‌تواند تصویر دقیق‌تری از شخصیت اعتباری مشتری بسازد و عدم به اشتراک گذاری این رکورد های اطلاعاتی از سوی بانک‌ها سبب بی‌دقتی و انحراف در گزارش‌های خروجی می‌شود.

وقتی بحث اشتراک گذاری اطلاعات بانک‌ها به میان می‌آید همیشه این نگرانی برای مدیران بانک وجود دارد که اطلاعات مشتری‌ها در دسترس

اشخاص غیر مجاز قرار گیرد و بانک ناقض اصل «حفظ حریم خصوصی» شود و دچار ریسک شهرت شود. شاید در مقابل استدلال مذکور بتوان بحث مالکیت داده را طرح کرد و در صورت رضایت مشتری از جمع‌آوری داده‌ها از منابع مختلف برای محاسبه امتیاز اعتباری مورد نیاز، این کار صورت پذیرد و موسسه مالی و اعتباری بتواند به امتیاز اعتباری حاصله استناد کند و اعتبار را به مشتری بدون اخذ وثایق و تضامین تخصیص دهد.

از سوی دیگر، می‌توان از داده‌های حوزه‌های دیگر اطلاعات مالی مانند اطلاعات بازار سرمایه، سوابق بیمه عمر، گزارش دارایی‌های ثبتی در سازمان ثبت و املاک کشور با حفظ محرمانگی لازم بهره‌جست.

۲) عدم همکاری کامل تامین‌کنندگان اطلاعات در تسهیم اطلاعات غیر مالی

اکثر تجربه‌های اعتبار سنجی بانک‌ها در ایران متکی بر داده‌های مالی است و از داده‌های غیر مالی که در اختیار تامین‌کنندگان اطلاعات است و می‌تواند تصویر دقیق‌تری از شخصیت اعتباری فرد بسازد بهره‌برداری نمی‌شود. شاید بتوان داده‌های غیر مالی مناسب برای فرایند اعتبار سنجی را به ترتیب ذیل تقسیم کرد:

۱. داده‌های مبتنی بر دموگرافی و جمعیتی‌شناسی مانند جنسیت، سن، میزان تحصیلات، استان و شهر و منطقه محل سکونت

۲. داده‌های مبتنی بر سوابق قضایی مانند داده‌های ثبت‌شده در قوه قضائیه، مشخصات ثبتی اشخاص حقوقی، اطلاعات محکومیت‌های مالی، سوابق وضعیت ورشکستگی و اعسار اشخاص و اطلاعات مرتبط با تخلفات قانون تعزیرات حکومتی

۳. داده‌های مبتنی بر سوابق کاری مانند قرارداد های ثبت‌شده و سوابق بیمه در تامین اجتماعی، داده‌های وزارت کار تعاون و امور اجتماعی، اطلاعات پرداخت و تسویه تکالیف قانونی حوزه کسب و کار نظیر مالیات و دیون گمرکی

۴. داده‌های مبتنی بر رفتارهای اجتماعی مانند سوابق خرید بیمه، دیون شهرداری، قبوض شرکت‌های خدمات عمومی (آب و فاضلاب / برق / گاز / مخابرات)، قبوض تلفن همراه و جرایم رانندگی

۵. داده‌های مبتنی بر شیوه زندگی روزمره مانند مدل و سبک خریدهای آنلاین و آفلاین، مدل بهره‌گیری از وسایل نقلیه عمومی و شیوه سفرهای بین‌شهری، مدل خرید اشتراک‌های متنوع نظیر اینترنت و VODها

۶. داده‌های مبتنی بر شبکه‌های اجتماعی مانند علاقه‌مندی‌ها، نظرات و سیر مطالب دنبال شده در شبکه‌های مختلف اجتماعی

۷. داده‌های مبتنی بر شناخت روان و خلق و خوی شخص مانند داده‌های حاصله از پرسشنامه‌های مبتنی بر تکنیک‌های روان‌سنجی یا داده‌های یک گیمیفیکیشن طراحی شده. روان‌سنجی فرایندی است که سعی می‌کند پدیده‌های روانی انسان را از حالت کیفی به کمی تبدیل کند و برای پیش‌بینی میزان آمادگی افراد به منظور پذیرش تعهدات مالی، می‌تواند ویژگی‌های شخصی، تجربیات و شخصیت افراد را ارزیابی کند. زیست‌داده‌ها و ویژگی‌های شخصیتی و رفتاری افراد می‌تواند نحوه واکنش فرد را در وضعیت‌های باریسک مالی بالا پیش‌بینی کند.

شاید جمع‌آوری داده‌های فوق‌ه‌راس‌آور باشد و تصویر یک مرکز جاسوسی را در اذهان متبادر کند اما ماده ۱۵ آیین‌نامه نظام‌سنجش اعتبار به صراحت ذکر می‌کند که پیش‌فرض هر گونه استعلام اعتباری و جمع‌آوری داده‌های شخص، دریافت اجازه‌نامه مستند از فرد متقاضی است؛ همچنین طبق ماده ۱۳ همان آیین‌نامه، تمامی اطلاعات اشخاص محرمانه است و هر گونه دسترسی، استفاده، تغییر یا افشای اطلاعات باید مطابق دستورالعمل‌های مصوب باشد و اطلاعات نباید به صورت خام در گزارشی درج شود. در نتیجه شاخص‌هایی که بر مبنای داده‌های فوق محاسبه می‌شوند در گزارش اعتباری درج شده و بر محاسبه امتیاز اعتباری تأثیر خواهد گذاشت. از سوی دیگر، در هر کشور دسته‌ای از اطلاعات جزو سوابق محرمانه اشخاص تلقی می‌شود و تحت هیچ عنوان در سامانه اعتبارسنجی جمع‌آوری نمی‌شود؛ نظیر اطلاعات مربوط به نژاد، علایق مذهبی، وضعیت سلامت و بیماری‌های فرد، اطلاعات زندگی خصوصی، اولویت‌های سیاسی و برخی اطلاعات دیگر.

۳) اتخاذ نکردن استراتژی مناسب برای حصول اطمینان اعتبار دهندگان

در بررسی زیست‌بوم اعتبار ایران این نکته مشخص می‌شود که گزارش اعتباری و امتیاز اعتباری ارائه‌شده از سوی شرکت مشاوره رتبه‌بندی اعتباری ایرانیان برای بانک‌ها کفایت لازم را ندارد و هنوز اخذ وثایق و تضامین کافی برای کاهش ریسک نکول در دستور کار واحدهای اعتباری بانک‌ها قرار دارد.

شاید برای کاهش ریسک نکول افراد تأیید شده با امتیاز اعتباری و ارتقای درجه اعتماد اعتبار دهندگان نیاز به تغییر استراتژی مؤسسه اعتبارسنجی باشد و برای این منظور دو اقدام

کلیدی باید در دستور کار قرار گیرد:

۱. بهره‌گیری از داده‌های معطوف به آینده در کنار داده‌های ناشی از رفتار مالی شخص

داده‌هایی که بر مبنای آن اعتبارسنجی صورت می‌پذیرد، داده‌های مبتنی بر رفتارهای مالی پیشین شخص است و گذشته‌نگر است. می‌توان در کنار داده‌های مبتنی بر رفتارهای پیشین شخص، از داده‌های مبتنی بر واقعیت یا پیش‌بینی رفتار آتی مشتری هم بهره جست؛ مانند وضعیت تعهدات آتی مشتری، پیش‌بینی خریدها و سفرهای آینده.

۲. بهره‌گیری از مدل رفتاری مالی مشتری به جای محاسبه شاخص ریسک اعتباری مشتری

در ک رفتار و سوابق رفتارهای مالی، نمودار توانایی بازپرداخت در طول زمان و شیوه بهره‌گیری از منابع مالی سه پارامتری است که می‌توان با آنها امتیاز اعتباری را محاسبه کرد و می‌تواند جایگزین اعتبارسنجی‌های مبتنی بر ریسک اعتباری شود.

۴) جایگاه نامناسب بخش خصوصی در زیست‌بوم اعتبار

طبق ماده ۲۱ آیین‌نامه نظام‌سنجش اعتبار، تمامی تأمین‌کنندگان اطلاعات موظف به فراهم ساختن زیرساخت لازم از طریق بستر شبکه ملی اطلاعات برای در اختیار گذاشتن اطلاعات مورد نیاز شرکت‌های اعتبارسنجی هستند.

از طرف دیگر، شرکت مشاوره رتبه‌بندی اعتباری ایران با مشارکت بیش از ۲۳ بانک، بیمه و شرکت لیزینگ تشکیل شده است و شرکت‌های سهامدارش به عنوان حامیان قدرتمند با دارایی‌های ارزشمند در کنارش قرار گرفته‌اند. در چنین فضای کسب و کاری، تلاش و رقابت یک شرکت خصوصی با ریسک بسیار همراه بوده و همین نکته سبب توسعه نیافتن بازار رقابتی در حوزه اعتبارسنجی شده است.

علاوه بر این شرکت‌های خصوصی نوآور در حوزه لندتک نمی‌توانند از خدمات شرکت متولی اعتبارسنجی عمومی با سهامداران دولتی و خصوصی بسیار به دو دلیل ذیل بهره‌جویند:

۱. پیچیدگی و بوروکراسی بسیار برای دستیابی شرکت‌های خصوصی به گزارش اعتباری و امتیاز اعتباری اشخاص در فرایند مصوب و بالاحاظ الزامات بانک مرکزی
۲. نبود امکان درج اطلاعات منفی (Negative Information) مشتریان بدسابقه شرکت‌های خصوصی حوزه لندتک در گزارش اعتباری خروجی شرکت متولی اعتبارسنجی برای ایجاد یک بازدارنده به منظور کاهش ریسک نکول.

۵) جایگاه نامناسب اعتبارسنجی در نظام بانکی و پدیده اعتبارسنجی دستوری

از آنجا که مشتریان عمده سامانه اعتبارسنجی موسسات مالی و اعتباری هستند، هر چقدر مبالغ اعتبار و تسهیلات به سمت تسهیلات کلان سوق پیدا کند جایگاه دستور مقام ارشد داخل یا خارج از سازمان بانک بر خروجی اعتبارسنجی رجحان می‌یابد و جایگاه گزارش اعتباری به عنوان یک سند تمکلی در پرونده اعتباری تنزل پیدا می‌کند و این سبب عدم گسترش بهره‌برداری از گزارش اعتباری در میان صاحبان کسب و کار می‌شود. همچنین وجود فرایندهای بانکداری سنتی نظیر ارزیابی‌های اعتباری (وثیقه‌محور) غیرسیستماتیک موجب عدم پذیرش و مقبولیت گزارش اعتباری در بدنه سنتی شعبه‌های بانک‌ها می‌شود.

از سوی دیگر، موسسات مالی در ایران به دلیل سیاست حمایتی دولت از نظام بانکی خطر ورشکستگی و ریسک اعتباری را با روابط اعتباری اشخاص پوشش می‌دهند و نگرانی عمده‌ای در این حوزه ندارند؛ وانگهی، مدیران تصمیم‌گیر در این حوزه پاسخگوی تبعات تصمیمات خود در حوزه تخصیص منابع نبوده و نیستند و این موجب افزایش میزان مطالبات معوق و مشکوک‌الوصول موسسات مالی و اعتباری می‌شود و در عمل اخذ گزارش اعتباری تأثیری بر کاهش این مطالبات ندارد و از این رو جایگاه ویژه‌ای در اطلس فعالیت‌های مالی مشتری پیدانمی‌کند.

۶) عدم فرهنگ‌سازی لازم برای درک حساسیت گزارش اعتباری

امتیاز اعتباری و گزارش اعتباری آخرین قطعه پازلی است که یک صاحب کسب و کار به فکر یافتن آن است و شاید بدون این قطعه آخر، پازلش را تکمیل شده بداند. شاید دلیل اصلی آن ناکارایی دو محصول اعتباری فوق برای کسب و کارش است. وقتی برای آغاز یک درخواست تسهیلات مالی یا اعتباری با ریسک نکول بالا، شرط رعایت محدوده امتیاز اعتباری خاص یا شروط خاصی در گزارش اعتباری در دستور کار بانک‌ها یا اعتبار دهندگان قرار نگیرد، عدد امتیاز اعتباری معنایی برای کسب و کارها نخواهد داشت و گزارش اعتباری برایشان تنها لیستی از خاطرات اقساط معوق وام‌های دانشجویی خواهد بود! در واقع رعایت اصول کسب و کار اعتباری از سوی اعتبار دهندگان سبب توسعه فرهنگ اعتباری در جامعه می‌شود که در نهایت به سود طرفین (بانک‌ها و موسسات ارائه‌دهنده اعتبار و مشتریان) است. شاید آن زمان بتوان گفت که اعتبارسنجی دیگر رویای ایرانی نیست و اهرمی کلیدی در کسب و کار بازارهای مالی و اعتباری در ایران به شمار می‌رود (۱۵)